

A beismerő vallomás szerepének változása

I. A beismerésen alapuló bizonyítás a kontinentális jogrendszerben

Európában egészen a 20. század végéig klasszikus bizonyítási eszköz szerepén kívül nem tulajdonítottak egyéb jelentőséget a beismerő vallomásnak. Az, hogy a beismerésért cserébe a terhelttel szemben – lényegében egyezségkötés útján – csökkentett mértékű büntetést szabjanak ki, törvényi szinten semmilyen formában nem nyert szabályozást. A terhelt korai jogfosztott helyzetét látva nem meglepő, hogy az eljárás gyorsításának ellentételezéseként számára a legcsekélyebb kedvezményt sem kívánták biztosítani. Ennek oka abban keresendő, hogy a mai értelemben vett, a büntetőeljárás hatékonyságát célzó törekvések a középkori és újkori jogéletben nem jelentek meg. Egy olyan felfogást követő joggyakorlatban, ahol a halál- és testi büntetések szerepe volt meghatározó, nem is lehetett reális elvárás bármilyen szabályozott formáját keresni a vád és a védelem közötti beismerésen alapuló megállapodás-keresésnek. Nyilvánvaló, hogy informális módon létrejöhettek ilyen aktusok a vádlott és a kihallgatást végző személyek között, de megfelelő garanciák hiányában a terheltnek semmilyen biztosíték nem állt a rendelkezésére, hogy az ígéretet valóban be is tartja a másik fél.

Ennek eklatáns példája egy francia kisvárosban 1899-ben megtörtént eset, amikor is az államügyész a beismerő vallomásért cserébe a halálbüntetés elengedését ígerte meg egy emberölési ügyben. A vádlott erre beismerő vallomást tett, azonban nem sokkal később mégis nyaktiló általi halált halt.¹ Ebből kifolyólag egészen a terhelt ügyféli minőségének elismeréséig nincs ráció abban, hogy a beismerő vallomás alkukötési funkcióját illetően mélyrehatóbb vizsgálatba bocsátkozzunk.

A beismerő vallomás – mint bizonyítási eszköz – lényegében az 1215-ös lateráni zsinatot követően, az inkvizitórius büntetőeljárás térhódításával vált általánosan elismertté az európai joggyakorlatban.² Célja elsődlegesen nem a kinszenvedés hatására megtört vádlottól elnyert terhelt bizonyíték megszerzése volt, hanem az, hogy a korábban alkalmazott istenítéletek és párbajok helyett rendelkezésre álljon egy olyan személyi bizonyítási eszköz, amely a konkrét ügyhöz köthető, és amelynek köszönhetően a bűnösség eldöntése nem egy tusa végeredményéhez vagy valamely felsőbb erőben rejlő igazságkereséshez kötődik. III. Ince pápa innentől kezdődően ugyanis nem támogatta az istenítéletek alkalmazását, melynek hatására a bizonyításban keletkező űrt a papok ellen elkövetett bűncselekmények felderítésénél, és később az eretnekek elleni eljárás során alkalmazott inkvizíciós kihallgatási technika töltötte be. Noha kezdetben egyházi

¹ Günther Antal: *A terhelt és a vádlott kihallgatása*. 18. o. In Jogtudományi Közlöny, 1889/3. szám, 18-20. o.

² Langbein, John H.: *Torture and Plea Bargaining*. 4. o. In Law School Publications, 1978. www.chicagounbound.uchicago.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1005&context=crosskey_lectures (letöltési idő: 2014.11.01.)

célokot szolgált és a beismerés kicsikarására eretnekek, valamint boszorkányok elleni perekben használták, később a fejedelmi és hercegi udvarok is átvették ezt a gyakorlatot.³

Az eljárás korai formájánál a megbánás tanúsítása játszott központi szerepet, amikor is az önkéntes beismerést tevő büntetését gyakran jelentősen csökkentették, nem beszélve arról, ha még szövetségeseit is megnevezte. A római-kánonjogi módszer – alapozva az *unus testis nullus testis* jogelvre – megkövetelte, hogy a kínvallatás lefolytatásához rendelkezésre álljon egy ún. „fél-bizonyíték”, tehát például legalább egy tanú vallomása és az azt alátámasztó valamilyen más közvetett bizonyíték is. Ezek megléte esetén volt csak megkezdhető a kínvallatás, amelyet később meg kellett ismételni, és az így nyert beismerő vallomást vissza is lehetett vonni.⁴

Az a tény, hogy a beismerő vallomást nem tevő vádlottat nem lehetett súlyosabb büntetésben marasztalni, kiváltképp halálbüntetésre ítélni, elősegítette a tortúra intézményének elterjedését.⁵ Ennek folyományaként IX. Lajos francia király 1252-ben rendelettel engedélyezte a bizonyítékszerzés eme módját, így a kínvallatás Franciaországban is megengedetté vált.⁶ A tortúra intézménye az 1670. évi Grand Ordonnance Criminelle útján nyert törvényi szabályozást. A bizonyítás az inkvizíció révén történt,⁷ amely továbbra sem szakított a kínvallatás útján nyert beismerési gyakorlattal, szabályai mégis rendezettebb mederbe terelték a kihallgatást.⁸

Az Ordonnance javaslatának tárgyalása során már felmerült, hogy a kínzás végrehajtása országszerte eltérő módokon zajlik, így a helyi jogszokásoktól függően a vádlottat esetlegesen eltérő mértékű szenvedésnek teszik ki. Míg Párizsban például kétféle eszközt alkalmaztak: a vizes és a spanyolcsizmás megoldást, addig Bretagne-ban a vétagok fájdalmas összezúzásával vallattak. Az akkori joggyakorlatban egyébként kétféle cél érdekében alkalmaztak kínzást: egyrészt a bűncselekmény elkövetésének beismerésére, másrészt a már elítélt vádlott kényszerítésére a többi elkövető megnevezése céljából.⁹ Az Ordonnance rendelkezései szerint akkor minősült megengedettnak a kínvallatás, ha a bíró a vizsgálati eljárás lefolytatása után arra a következtetésre jutott, hogy a bizonyítékok nem elegendők a vádlott elítéléséhez, de belső meggyőződése alapján nagy valószínűséggel feltételezhető a büntetőjogi felelőssége. Ezt olyan bizonytalansági tényezőnek tekintette az akkori szemlélet, amelynek értelmében a bíró inkább bűnösnek tartotta a vádlottat, mint ártatlannak, viszont ennek bizonyításához hiányzott a beismerő vallomás. Elrendelésére csak akkor került sor, amikor egyértelmű bűnjelek mellett megfelelő mennyiségű bizonyíték állt már rendelkezésre. Jelentős előrelépés ugyanakkor, hogy a vallatás elrendeléséről megfellebbezhető határozatot hoztak. A kínzás után azonnal kihallgatták a terheltet, hogy lássák valóban fenntartja-e a beismerő vallomását. Általános szabály volt, hogy bármilyen új bizonyíték is merült fel, a vádlottat ugyanazon tények vonatkozásában nem lehetett még egyszer kínzás alá vetni. Amennyiben végrehajtását mégis mellőzték, a határozatot visszavonták, és még egyszer nem lehetett elrendelni.¹⁰

Németországban a világi inkvizítorok a római jogi-kánonjogi megszorítás nélkül alkalmazták a kínvallatásokat, gyakran önfejlően és brutálisan jártak el a kihallgatásokon. Többek között ennek visszaszorítására született meg 1532-ben a Constitutio Criminalis Carolina, amely már a bizonyítási eszközök között említi a tortúra útján nyert beismerést.¹¹ A törvénykönyv abból

³ Fantoly Zsanett: *Az akkusztórius és inkvizitórius büntetőeljárás (tárgyalás) történeti fejlődése és alapvető jellemzői*. 89-90. o. In Acta Juridica et Politica, Szeged, 2009. Tom. LXXII. Fasc. 1-22., 85-150. o.

⁴ Fantoly: i. m. 95-98. o.

⁵ Angyal Pál: *A magyar büntetőeljárás jog tankönyve. I. kötet*. Athenaeum Irodalmi és Nyomda R-T. Kiadása, Budapest, 1915. 363. o.

⁶ Fantoly: i. m. 95. o.

⁷ Ruszoly József: *Európa jogtörténete*. Püski, Budapest, 2002. 137. o.

⁸ Fantoly: i. m. 98. o.

⁹ Esmein, Adhemar: *A History of Continental Criminal Procedure With Special Reference to France*. The Lawbook Exchange Ltd. Union, New Jersey, 2000. 235. o.

¹⁰ Esmein: i. m. 234. o.

¹¹ Fantoly: i. m. 103. o.

De iurisprudencia et iure publico

a felfogásból indult ki, hogy valamely múltbeli eseményre vonatkozóan az igazság felderítése legjobban azok megkérdezése útján válik világossá, akik az eseményt saját maguk észlelték. Ezzel a meglátással pedig felértékelődött a terhelt nyilatkozatának jelentősége.¹² Nemcsak, hogy a vádat alátámasztó eszközök egyike, hanem a bizonyítékok királynője volt a terhelti *confessio*. Mindez azért bírt kiemelt jelentőséggel, mert a gyakorlat beismerés hiányában nem alkalmazott *poena ordinaria*-t, azaz testfenyítő- vagy halálbüntetést. A Carolinában egyértelműen jelennek meg a pozitíve kötött bizonyítási rendszer jegyei. A törvény csak a vádlott beismerését tekintette teljes értékű bizonyítási eszköznek, amelyet két vagy három szavahihető tanúnak kellett megtámogatnia. A kínvallatás eredményeként nyert beismerő vallomás azonban nem minősült elégséges feltételnek az elítéléshez, hanem azt néhány nap múltán meg kellett ismételni a peres eljárás keretében.¹³ A procedúrát nyomozás előzte meg, amelynek során törekedtek a kínvallatást megalapozó tények felderítésére. Súlyosabb bűntettek esetén, ha elegendő gyanúok állt rendelkezésre, azonnal elrendelték a kínvallatást. Gyanúok lehetett a tett helyszínéről menekülés, vagy ha ott a terheltet vértől szennyezett ruhában fegyverrel látták.¹⁴ Ha ennek hatására beismerő vallomást tett a vádlott, és ezt „szabad” akaratóból fenn is tartotta, rendes büntetesként halált alkalmaztak vele szemben. Ha visszavonta beismerését vagy újabb gyanúok kerültek felszínre, megismételték a kínvallatást, a súlyosabb bűntetteknel akár háromszor is.¹⁵

A nyomozó rendszernek megfelelően, a Carolina nyomán létrejött gyakorlat abból indult ki, hogy a terhelt kötelessége tisztázni magát a gyanú alól, azaz köteles bevallani bűnét. Abból kifolyólag, hogy a terhelt rendszerint tagad, és az eljárás kerékkötője akar lenni, kényszerítő eszközökkel kell kicsikarni belőle a beismerést. Ez a szemlélet a terheltet a vizsgálat tárgyának tekintette, ami hathatós szellemi bázist teremtett a továbbiakban a kínpad (Folter) elterjedéséhez a XVI-XVII. század Közép-Európájában.¹⁶

A felvilágosodás szellemében egyre többen kardoskodtak a beismerő vallomás kicsikarása eme kegyetlen módjának eltörlése mellett. Nicolas A. dijoni felsőbb bírósági elnök már 1682-ben a fejedelmek és a zsinat figyelmébe ajánlotta a boszorkányperek és a kínvallatás megszüntetését emberességi tényezők alapján. Stryk Sámuel hallei egyetemi tanár is amellet foglalt állást, hogy nem lehet a bűbájosságot kimutatni, Thomasius pedig 1712-ben vonta kétségbe a boszorkányság büntetének létezését. Nagy Frigyes porosz király 1740-ben rendeleti úton tiltotta meg a tortúrát, azt kizárólag hűtlenség, felségsértés és több emberen elkövetett emberölés esetén hagyta meg. Mária Terézia – fia erőteljes fellépésére – 1776-ban törli el a tortúrát,¹⁷ Napóleon 1808-as „*Code d'instruction criminelle*”-je pedig már az egykori inkvizitórius eljárás átdolgozott változatát vezeti be, megfosztva azt a kínvallatástól.¹⁸

A tortúra fokozatos visszaszorításának, végül pedig eltörlésének köszönhetően a beismerő vallomás egyeduralgoló bizonyítási eszköz szerepének jelentősége csökkent, és elindult azon szellemi irányzat térhódítása, miszerint a vádlott beismerése esetén is be kell szerezni a vádat alátámasztó egyéb bizonyítási eszközöket is.

¹² Katona Géza: *Bizonyítási eszközök a XVIII.–XIX. században. A kriminalisztika magyarországi előzményei.* Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1977. 154. o.

¹³ Pusztai László: *A modern büntetőeljárás jog kialakulása Magyarországon.* Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1994. 7-8. o.

¹⁴ Rüping, Hinrich – Jerouschek, Günter: *Grundriss der Strafrechtsgeschichte. 4. Auflage.* Verlag C. H. Beck, München, 2002. 48-49. o.

¹⁵ Finkey Ferencz: *A magyar büntető perjog tankönyve (negyedik kiadás).* Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1916. 28. o.

¹⁶ Finkey: i. m. 236. o.

¹⁷ Finkey: i. m. 33. o.

¹⁸ Fantoly: i. m. 108. o.

De iurisprudencia et iure publico

II. A beismerés jelentősége az angolszász jogrendszerben

Az angolszász hagyományt követő országok a terhelt beismerését kezdetben kirekesztették a bizonyítási eszközök sorából,¹⁹ mivel ha a terhelt beismerte a cselekmény elkövetését, a bíró bármilyen további bizonyítás felvétele nélkül köteles volt bűnösséget kimondó ítéletet hozni. A vádrendszer a beismerést lényegében kizárta a bizonyítékok sorából, mivel ilyen esetben nem volt helye bizonyításnak; a vádlott saját magát ítélte el. Az angolszász jog tehát teljes egészében lemondott arról, hogy a terhelt vallomását bizonyítási eszközként használja. Ha a vádlott mégis elismerte bűnösségét, a bíró azt valószínűleg fogadta el, és az esküdtek közreműködése nélkül hozott ítéletet. Ha viszont tagadott, hozzá kérdések nem voltak intézhetőek.²⁰

A beismerő vallomás bizonyítási eszköz funkciója az angolszász jogrendszerben eltérő fejlődési képet mutat kontinentális megfelelőjéhez képest, amely az angolszász eljárásjog egyik legismertebb sajátossága, a vádalku kialakulását eredményezte. Bár a vádalku modern kori jogintézmény, és létjogosultságát is csak az utóbbi évtizedekben ismerték el Amerikában, mégis rendelkezünk írásos forrásokkal arról, hogy már egy 1485-ös angol törvény tartalmazott rá utalásokat. A törvény ugyanis lehetővé tette, hogy a terheltet ne büntessék, hanem vétség miatt vonják felelősségre, amennyiben beismerő vallomást tett.²¹ A 19. századot megelőzően leginkább a vétségi ügyekben eljáró bíróságok gyakorlatában volt ismert a vádalkuhoz hasonló tárgyaláson kívüli rendezési mód, a *nolo contendere* („a vádat nem vitatja”) eljárás, amikor is a vádlottat a bűnösség elismerése nélkül pénzbírságra ítélték.²² Súlyosabb bűncselekmények esetében a bírák elzárkóztak a *nolo* eljárás elől, hiszen a beismerés eredményeként a terheltet akár halálbüntetésre is ítélték, így számára kellő megfontolási időt biztosítottak a vallomás visszavonására.²³

Nem kétséges, hogy a 19. század közepén az informális joggyakorlat, bár nem általános jelleggel, de alkalmazta a vádalku egy kezdetleges formáját. Mivel a 19. század második felében a tárgyalások futószalag módjára aránytalanul nagy számban végződtek bűnösítő ítélettel, így vonzó alternatívát jelentett a terhelt számára az alkumódszer választása, melynek köszönhetően maguk rendelkeztek saját sorsukról, anélkül, hogy ki lettek volna szolgáltatva a bíró vagy az esküdtek kezébe. A kialakult gyakorlatot sem a jogalkotás, sem az ítélkezési fórumuk nem szentesítették, ám ténylegesen szemet hunytak felette.²⁴

Megengedhetőségének feltételeit rögzítő jogszabályi háttér hiányában a jogintézmény konkrét törvényi szabályozás nélkül terjedt el a gyakorlatban, és az alkudozás szigorúan titokban folyt. Az ügymenet lényege szerint a terhelt beismerésének fejében az ügyész a védelemmel már korábban ismertetett vád helyett kedvezőbb feltételek szerint emelt vádat; a bíróság erről ugyanakkor elviekben semmit nem sejtethetett. Az eljárás-gyorsítási cél általában akként valósult

¹⁹ A magyar jogi szaknyelv az angolszász jogrendszer elnevezést a kontinentális jogrendszertől eltérő, precedenseken alapuló, tipikusan Anglia, Wales és az Amerikai Egyesült Államok területén alkalmazott esetjog megjelölésére használja. Érdemes ugyanakkor megjegyezni, hogy az angolszász jog és a common law kifejezés az ún. „angolszász” országok szakirodalmában nem szinonim fogalmak. Az angolszász jog kifejezés a normann hódítás előtti időkből letelepedett népcsoportok egyikének, az angolszászok helyi jogának megnevezésére szolgál azzal, hogy természetesen több más helyi jog is élt egy időben, így a kelta, a skandináv és egyes helyeken még a római jog is. Ehhez képest jött létre a normann hódítás után, a politikailag tagolt ország egyesítésének érdekében az ország egész területére közös jog, azaz a common law, amely hagyományosan esetjogi ítélkezésen alapult. A tanulmány a meghonosodott magyar terminus technicusra tekintettel angolszász jog alatt továbbra is a precedensjogot érti.

²⁰ Finkey: i. m. 300-302. o.

²¹ Dungdung, Anubhuti – Plea Bargaining: *The Indian Experience*. 3. o. www.papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2049826 (letöltési idő: 2014.10.31.)

²² Kuss, Jana L.: *Endangered Species: A Plea for the Preservation of Nolo Contendere in Alaska*. 540-546. o. www.blogs.gonzaga.edu/gulawreview/files/2011/02/Kuss.pdf (letöltési idő: 2014.10.31.)

²³ Caldwell, Mitchell H.: *Coercive Plea Bargaining: The Unrecognized Scourge of the Justice System*. 79. o. In Catholic University Law Review, Fall 2012. 66-96. o. www.scholarship.law.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1003&context=lawreview (letöltési idő: 2014.10.15.)

²⁴ Caldwell: i. m. 80. o.

De iurisprudencia et iure publico

meg, hogy terhelti beismerés esetén, amennyiben nem kívánt élni a vádesküdszék előtti eljárással, hivatásos bíró hozta meg ügyében az ítéletet. A gyakorlat által kimunkált szabályok szerves fejlődésének eredményeként a beismerés és néhány további feltétel esetén semmilyen bizonyítást sem kellett lefolytatni.²⁵ A bíró az előkészítő ülésen csupán arról kérdezte a vádlottat, hogy beismerése az ügyész ígéretének eredménye-e, mire a vádlott természetesen nemmel válaszolt.²⁶ Noha a bíró a legtöbb esetben tudta, hogy a kijelentés nem egyezik meg a valósággal, mégis belement egy olyan játékba, amelynek eredménye még felülvizsgálattal sem volt támadható.²⁷

George Fisher ügyész Middlesex megyében végzett kutatása szerint az ügyészek kezdetben a bíró bevonása nélkül egyoldalúan folytattak egyezkedést a terhelttel, különösen az alkoholtilalom megszegése miatti esetekben és emberölési ügyekben. Előjáróban érdemes megemlíteni, hogy az ügyészek a 19. század elején rész munkaidőben látták el tevékenységüket, így annak érdekében, hogy magánpraxisuk működtetésére is maradjon idejük, érdekükben állt, hogy mielőbb szabaduljanak a vádlói kötelezettségükkel járó feladatoktól. A részükről meglévő ösztönző erő ellenére ekkor még nem rendelkeztek hatékony eszközökkel ahhoz, hogy a vádlottal kötött megállapodás eredményeként gyorsabban fejezzék be a büntetőügyet. A legfőbb probléma az volt, hogy nem tudták garantálni a terheltnek, hogy a bíró valóban tartani fogja magát a kialakult büntetési mértékhez. Az ügyészek ennek köszönhetően két területen tudtak egyezkedésbe bocsátkozni, ahol valóban egyértelmű ráhatásuk volt a büntetés mértékére.²⁸ Az alkoholtilalom megszegése miatti eljárás volt az egyik olyan terület, ahol az ügyész egyoldalúan dönthetett, hogy hány rendbeli bűncselekmény miatt emel vádat. Így előfordulhatott, hogy egy négyrendbeli esetenél csupán egy bűncselekményt foglalt a vádiratba, ami természetesen az esetek száma szerinti fix pénzbüntetés esetén valóban nagy kedvezménynek számított.²⁹ A másik csoportba sorolhatók az előre megfontolt szándékkal elkövetett emberölési esetek, amikor az ügyész szándékos emberölés alapesetére minősíthette le a vádat. Mindkét bűncselekményi kör kapcsán felmerült a veszélye ugyanakkor annak, hogy az ügyész a vád túlminősítése révén kedvezőbb pozícióba került. A törvényhozás felismerte ezt az ügyészi kiskaput, és végül betiltotta a sorozatosan alkalmazott gyakorlat folytatását.³⁰

Ennek hatására a vád újabb módszert dolgozott ki, nevezetesen a beismerésért cserébe az ügyet úgymond félrerakta, és csak akkor vette elő, ha a terhelt újabb bűncselekményt valósított meg. Ebben az eljárási formában lényegében a mai vádemelés elhalasztása, illetve a próbára bocsátás jelei mutatkoznak meg. A bírói gyakorlatnak végül el kellett fogadnia ezt a technikát, hiszen nem tudott mit kezdeni az elfojtási kísérlet ellenére folyamatosan feltörekvő igényvel a vádalku-eljárás iránt. A bíróság, amely korábban vonakodott attól, hogy átengedje ítélkezési tevékenységének akár csak egy kis szeletét is a vád részére, végül belátta, hogy az egyre növekvő ügyteher miatt fel kell adnia az ítélet meghozatalában játszott egyeduralgó szerepét. Innentől kezdve megnyílt az út afele, hogy bármilyen jogtárgyat sértő és bármilyen súlyú bűncselekmény esetén alku-megállapodást lehessen kötni.

A 19. század végén ugrásszerű növekedésnek indult az egyezségeken alapuló ítéletek száma, amely részben annak tudható be, hogy a törvények lehetővé tették a terhelt tanúkenti kihallgatását. Ha a terhelt nem élt ezzel a lehetőséggel, az esküdtek ebből a bűnösségére következtettek. Ha viszont mégis tanúskodott, és tagadása ellenére mégis elítélték, akkor a

²⁵ Tarr Ágnes: *A vádalku szabályozásának egyes kérdései*. 146-147. o. In Szabó Krisztián (szerk.): *Tanulmányok Dr. Kovács Andor Professzor születésének 120. évfordulójára*. Debreceni Egyetem, Debrecen, 2004. 141-170. o.

²⁶ Nagy Anita: *Lemondás a tárgyalásról történeti fejlődése*. 161. o. In Publications Universitatis Miskolciensis. Sectio Iuridica et Politica, Miskolc, 2007, Tom. XXV/1., 155-172. o. (Nagy 2007)

²⁷ Nagy Anita: *Büntetőeljárást gyorsító rendelkezések az Emberi Jogok Európai Egyezményében, az Európa Tanács Miniszteri Bizottságának ajánlásaiban, az Európai Unióban és a hazai jogalkotásban*. Bíbor Kiadó, Miskolc, 2008. 47. o. (Nagy 2008a)

²⁸ Bibas, Stephanos: *Plea's Progress*. 1025. o. In Michigan Law Review, May 2004., 1022-1041. o.

²⁹ George Fisher: *Plea Bargaining's Triumph*. Stanford University Press, Stanford, 2003. 23. o.

³⁰ Bibas: i. m. 1025. o.

De iurisprudencia et iure publico

bíróság súlyosító körülményként értékelte a „hamis esküt”. Célszerűbb volt inkább a vádalku biztonságosabbnak ígérkező útját járni.³¹

A gyorsító eljárások számának növekedését egyes szerzők, így például Langbein is azzal magyarázzák, hogy a bűnözés növekedése miatt a bírókra háruló ügyteher belekényszerítette őket abba, hogy megtűriék az egyszerűbb ügykezelés jelenlétét. Ugyanakkor Fisher rámutat arra, hogy a büntetőügyek számának emelkedését nem igazolják a 19. század végi statisztikák. Sokkal valószínűbb az a megközelítési mód, hogy éppen a polgári ügyek számának növekedése indukálta azt, hogy a büntetőügyek gyors befejezésével kompenzálva, figyelmüket a hosszas kártérítési ügyeknek szenteljék. Az iparosodás következtében megnőtt azoknak a veszélyforrásoknak a száma – vasút, gépjárművek, gyárak –, amelyek alkalmasak voltak az élet, testi épség sérelmének okozására. A bírók itt nem tudtak lemondani arról, hogy részletes bizonyításba ne bocsátkozzanak, hiszen mind a két fél eltérő szakértői vélemények sokaságával próbálta meggyőzni a bíróságot igazáról az egyébként is kétséges megítélésű ügyben.³²

A 19. századi megjelenését követően rohamosan nőtt a jogintézmény népszerűsége, jóllehet az amerikai polgárháború után a másodfokú ítélkezési gyakorlat elítélően nyilatkozott róla. Előfordult olyan eset, amikor a tennessee-i Legfelsőbb Bíróság egy tiltott szerencsejátékkal kapcsolatos ügyben a tárgyalás megismétlésére utasítva nem fogadta el az alku, mivel álláspontja szerint bizonyos vádpontok elejtéséért cserébe a beismerés nem tekinthető olyan jogszerű eszköznek, amely megfoszthatná a terheltet a tárgyaláshoz fűződő jogától.³³ Ennek ellenére az 1920-as években végzett igazságszolgáltatási felmérések szerint, a vádalkus eljárások hatalmas fölényrel bírtak a hagyományos elbírálási móddal szemben: Chicagóban 85, Minneapolisban 90, Los Angelesben 81, míg St. Louis-ban az ügyek 84 %-át intézték vádalku keretében.³⁴ Míg a 20. század elején átlagosan az ügyek kb. 50%-át rendezték vádalkuval, addigra ez a szám a 60-as évekre már a 80%-ot is meghaladta.³⁵

Az egyezkedési modell előretörésében természetesen az is közrejátszott, hogy az ezredfordulóra megváltozott az egyén társadalmi rendeltetése, az állami autoritás visszaszorulásával kiemelkedhetett alárendelt pozíciójából, és egyenlő partnerré válhatott.³⁶ Égető szükség mutatkozott arra, hogy a jogintézmény végre szabályozott kereteket nyerjen.

Az Egyesült Államok elnökének Büntetőjogi Tanácsadó Testülete fenntartásainak kifejezése mellett, megengedhetőnek tartotta a vádalku gyakorlati alkalmazását, majd 1968-ban az Amerikai Ügyvédi Testület is lefektette irányelveiben a vádalkut érintő elképzeléseit.³⁷ Noha az amerikai Alkotmány III. Cikk 2. § (3) bekezdése minden bűncselekmény esetén biztosítja a jogot az esküdtsték előtti tárgyaláshoz, a vádalku megengedhetőségi feltételeinek elemzése a jogintézmény elterjedtével egyre nagyobb szerepet kapott a Legfelsőbb Bíróság döntéseiben.

1971-ben a *Santobello v. New York* ügyben a Bíróság igazolta a vádalku alkotmányosságát, és egészen addig ment, hogy az igazságszolgáltatás nélkülözhetetlen eleme címmel „tüntette ki”. Itt az ügyész megígérte a vádlottnak, hogy a bűnösség beismeréséért cserébe nem javasol büntetés-kiszabást a bírónak. Néhány hónap elteltével helyét egy másik ügyész vette át, aki a legsúlyosabb büntetést indítványozta. A Legfelsőbb Bíróság ellenszavazat nélkül úgy határozott, hogy az ügyész jogtalanul járt el, megszegve ezzel a vádalkut.³⁸ Kikristályosította azt a jogelvet,

³¹ Bibas: i. m. 1026-1027. o.

³² Bibas: i. m. 1029. o.

³³ Alschuler, Albert W.: *Plea Bargaining and Its History*. 145-146. o. In Abel, L. Richard (ed.): *The Law and Society Reader*, New York University Press, New York, 1995. 138-160. o.

³⁴ Alschuler: i. m. 150. o.

³⁵ Thaman, C. Stephen: *Plea Bargaining, Negotiating Confessions and Consensual Resolutions of Criminal Cases*. 19. o. www.ejcl.org/113/abs113-34.html (letöltési idő: 2014.10.10.)

³⁶ Delmas-Marty, Mireille – Spencer, J. R.: *European Criminal Procedures*. University Press, Cambridge, 2008. 646. o.

³⁷ Nagy Anita: *A vádalkuról*. 24. o. In *Ügyészek Lapja*. 2008/5. szám, 19-35. o. (Nagy 2008b)

³⁸ Révész Judit: *A vádalku alkalmazásának tapasztalatai az Amerikai Egyesült Államokban*. 268-269. o. In *Jogtudományi Közlöny* 1999/6. szám, 265-274. o.

De iurisprudencia et iure publico

hogyan ha a beismerő vallomás az ügyészség ígérete vagy a megkötött egyezés eredményeként születik meg, akkor az ellenszolgáltatásnak tekinthető, ezért az ígéret mindkét fél oldalán kikényszeríthető.³⁹

1974-ben a Legfelsőbb Bíróság elnöke a Kongresszus elé terjesztett egy javaslatot az Amerikai Szövetségi Büntető Eljárási Kódex kiegészítéséről, melynek köszönhetően 1975-ben a vádalku a *Rules of Criminal Procedure*-ben törvényi szinten is létjogosultságot nyert.⁴⁰

III. A beismerés intézményének történeti fejlődése a magyar eljárásjogban

A magyar büntető eljárásjog történeti fejlődését vizsgálva sarkalatos pont annak megfogalmazása, hogy egészen a rendi társadalom maradványainak letűnéséig nem működött egységes, az ország területén mindenkire azonos szabályokat alkalmazó büntető igazságszolgáltatási rendszer. Az ítélezés mind társadalmilag, mind területileg partikuláris képet mutatott.⁴¹ Az Árpád-házi királyok számos a büntetőjog körébe eső dekrétumot adtak ki, melyeknek célja az államhatalom megszilárdítása volt, azonban a rendi társadalom kialakulásával a büntetőjog is rendi arculatot nyert. A központi hatalom mellett a széttagolt hűbéri gazdaságokban önkényes és erőszakos ítélezés folyt, emellett a városok és kiváltságos kerületek különböző privilégiumokat élveztek saját büntető joghatósággal. A büntetőeljárási szabályok egyes néprétegeknél és területeken eltérő módon érvényesültek, amelyen az sem változtatott, hogy történetek kísérletek – így Werbőczy Hármaskönyvében is – arra, hogy a szokásjogi szabályok egyes főbb kérdéseit egységesen szabályozzák.⁴²

Árpád és Mátyás király uralkodásának idején tehát nem volt egységes, a büntetőeljárást általános jelleggel szabályozó törvény, hanem egyes rendelkezések be nem tartása esetén a részkérdésekkel foglalkozó törvények végtelen sora és a szokásjog határozták meg a büntetéseket. A büntetőjog a középkorban büntetés centrikus volt, a vádlott bűnösségét vélelmezték, mellyel szemben őt terhelte a bizonyítási kötelezettség. Neki kellett ártatlanságát vagy bűnössége csekélyebb fokát bizonyítani.⁴³ Ennek keretében nyert jelentőséget a beismerő vallomás, hiszen a tények feltárásával a kiszabható büntetés mértékét, annak emberségesebb vagy kegyetlenebb végrehajtási módját befolyásolhatta.

Magyarországon az inkvizíciós eljárás térnyerésének idejében nem szabályozta perjogi kódex a gyanúsított kihallgatására vonatkozó normákat. A kínvallatás ugyanakkor hazánkban is bevett gyakorlat volt, alkalmazásának megtörésére, a kényszerítéssel övezett vallatás visszaszorítására Mátyás király tiltó törvényt hozott.⁴⁴

Az 1541-ben elkészült Hármaskönyv a tortúrát illetően már megszorító rendelkezést tartalmazott, mivel a kínvallatást illetően kimondta, hogy az kizárólag parasztokkal szemben alkalmazható. Ennek ellenére a kínvallatás széles körben elterjedt a bírósági gyakorlatban, figyelemmel arra, hogy a törvényhatóságok önkényesen, statútum kiadásával alakították ki a tortúra jogi kereteit. Elrendelése mindazonáltal megkövetelte a gyanúsítottal szembeni alapos gyanú fennállását.⁴⁵

³⁹ Herke Csongor: *Megállapodások a büntetőperben*. Pécs, 2008. 105. o.

⁴⁰ Nagy 2008a: i. m. 48. o.

⁴¹ Stipta István: *A magyar bírósági rendszer története*, DUP Multiplex Media, Budapest, 1997. 22. o.

⁴² Csizmadia Andor – Kovács Kálmán – Asztalos László: *Magyar állam- és jogtörténet*. Magyar Tankönyvkiadó, Budapest, 1998. 243-249. o.

⁴³ Balogh Elemér: *Reformkori büntetőjogunk "bűncselekmény-fogalma"*. 24. o. In Tóth Károly (szerk.): *Acta Juridica et Politica, Emlékkönyv dr. Tokaji Géza c. egyetemi tanár születésének 70. évfordulójára*, Szeged, 1996. Tom. XLVIII. Fasc. 2., 23-34. o.

⁴⁴ Katona: i. m. 158. o.

⁴⁵ Katona: i. m. 187-188. o.

De iurisprudencia et iure publico

A 1790/91. évi LXII. törvénycikk - büntetés terhe mellett - megtiltotta a tortúrát, melynek részletszabályait felsőbb rendeletek és parancsok fektették le, és fontos előrelépésként hivatalvesztést helyeztek kilátásba a kínvallatókkal szemben. A Curia 1883-ban kimondta, hogy a bíróságon kívül tett beismerő vallomás önmagában nem olyan bizonyíték, amely a marasztaló ítélet alapjául szolgálhatna, továbbá a bíróságon kívüli beismerés az azt alátámasztó más bizonyítékok hiányában nem szolgáltat kellő alapot marasztaló ítélet meghozatalára.⁴⁶ A beismerés ellenére is nem egy esetben hozott a Curia felmentő ítéletet, mindazonáltal a terhelt makacs tagadása sem mentette őt meg a marasztalástól.⁴⁷ 1887-ben az igazságügy-miniszter utasítást adott ki, amelyben nyomozást rendelt el a letartóztatottak testén felfedezett kínzásokból eredő sebhelyek felderítésére.⁴⁸

Az 1896. évi Bünvádi perrendtartás immáron leszögezte, hogy a beismerést követően rendszerint be kell szerezni az egyéb bizonyítékokat, „ha azonban a beismerés teljesen kimerítő és azt az eljárás egyéb adatai támogatják, a további nyomozás és vizsgálat teljesítése a vádló indítványtól függ.”⁴⁹ A Bünvádi perrendtartás indokolása kifejezésre juttatta azt az álláspontot, hogy a terhelt vallomása bizonyítási eszköz mellett védelmi eszköznek is minősült. Noha „a törvény súlyt helyez ugyan a beismerésre, azonban minden rendelkezésből kitűnik az a törekvés, hogy csak a tiszta és külső befolyásoktól mentes beismerés képezze az ítélet alapját.”⁵⁰

Vámbéry Ruzstem 1916-os tankönyvében az indiciumok (gyanujelek) közé sorolta a beismerést. Értelmezésében „gyanujel oly érzékileg észlelhető tény, amelyből a vele összefüggő bizonyítandó tény valóságára vagy valótlanására lehet következtetni.”⁵¹ Meglátása szerint a gyakorlat megkülönböztette az ítélőbíróság előtti és a bíróságon kívüli beismerést, mivel az előbbinek nagyobb súlyt tulajdonított. Az utóbbit rendszerint gyanúoknak tekintette, amely önmagában nem szolgáltatott alapot a bűnösség megállapítására.⁵²

Az 1951. évi III. törvény és az 1962. évi 8. törvényerejű rendelet is kifejezésre juttatta azt a Bünvádi perrendtartásban kialakult szemléletet, hogy a terhelt beismerése nem teszi feleslegessé egymagában egyéb bizonyítási eszközök alkalmazását.⁵³ Ezzel a jogalkotó a szabad bizonyítás mellett tört lándzsát, azaz elismerte, hogy a bizonyítékoknak nincs a büntetőperben előre meghatározott bizonyító értéke, és azokat összességükben, egymással összevetve kell értékelné. Ez a koncepció megfelel a jelenleg is hatályos büntetőeljárás törvénynek, amely rögzíti, hogy a terhelt beismerése esetén is be kell szerezni az egyéb bizonyítékokat.⁵⁴

IV. A beismerő vallomás, mint alkueszköz hiánya a magyar joggyakorlatban

A társadalom nemzetiiségi alapon történő szerveződése idején kialakult az a szokás, hogy a terhelt elkerülhette a sértett családjának bosszúját, ha azt vagyoni javak kiadásával (compositio) kárpótolta. Ez lényegében azzal járt, hogy a felek szabad alkudozásba bocsátkozhattak a megváltás összegéről, azonban itt nem a beismerő vallomás, hanem a jóvátételi díj megfizetése volt az alku tárgya.⁵⁵

⁴⁶ Erdei Árpád: *A trónfosztott királynő uralkodása avagy a bizonyításelmélet szent tehené.* 210. o. In Magyar Jog 1991/4. szám, 210-216. o.

⁴⁷ Finkey: i. m. 304. o.

⁴⁸ Günther: i. m. 18. o.

⁴⁹ Erdei: i. m. 211. o.

⁵⁰ Havas Károly: *Bizonyító eszközök értéke a büntető perben.* 3. o. In Jogtudományi Közlöny. 1934/1. szám, 3-5. o.

⁵¹ Vámbéry Ruzstem: *A bünvádi perrendtartás tankönyve, 3. kiadás.* Grill Károly Könyvkiadó Vállalata. Budapest, 1916. 157. o.

⁵² Vámbéry: i. m. 159. o.

⁵³ Erdei: i. m. 211. o.

⁵⁴ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról, 118. § (2) bekezdés

⁵⁵ Csizmadia et al.: i. m. 243. o.

De iurisprudencia et iure publico

A magyar büntetőeljárás egészen a huszadik század végéig mellőzte az egyezségkötésen alapuló eljárás-egyszerűsítési metódust. Ennek oka egész egyszerűen abban keresendő, hogy ez a terhelt eljárási jogosítványait megnyirbáló jogintézmény ellentétben állt a garanciák kiépítésre törekvő jogalkotási igényekkel és társadalmi elvárásokkal. Több kísérlet történt magának az eljárás hatékonyságának előmozdítására a honi joggyakorlatban, azonban téves lenne olyan következtetést levonni, miszerint bármelyik megoldás megfeleltethető lenne a hatályos szabályozás elődjének. Annyi mindenesetre előrebocsátható, hogy a szinte előzmény nélkül bevezetett lemondás a tárgyalásról különjárás egy, a kontinentális felfogástól sokáig idegen jogintézményt, a vádalkut próbálta elfogadható formába kovácsolni. Mindez a kijelentés nem lehet és nem is egyenértékű azzal, hogy ne történt volna bármilyen kísérlet a bírósági ügyteher mérséklésére, csupán annyit kell megállapítani, hogy a hatékony elintézési formák közül hiányzott az egyezségkötésen alapuló megközelítési mód.

Amellett, hogy az alkukötésre sokáig semmilyen igény nem jelentkezett, a helyzetet globálisan tovább nehezítette az is, hogy a 18. században a magyar büntető eljárási jog nem volt egységes. Összességében az is megkérdőjelezhető, hogy létezett-e egyáltalán a szó szoros értelmében vett magyar eljárási jogunk. A földesúri bíróságok sajátos ítélkezést folytattak jobbágyaik felett, eltérő szabályok vonatkoztak a városi polgárokra, a hajdú és jászkun kerületekben élőkre.⁵⁶ Az alkalmazandó jog kérdését tovább bonyolította az osztrák büntető perrendtartás 1853-as császári pátenssel történő bevezetése,⁵⁷ illetve az, hogy a bizonytalan szabályok helyett 1861-ben az Országbírói Értekezlet visszaállította az 1848 előtti, régi magyar jogrendet.⁵⁸ Joggal merül fel a kérdés, hogy mit is tekintünk a mindenkire egységesen alkalmazandó honi szabályoknak, ha még mindig éltek a kiváltságos néprétegek előjogai, a nyilvánosság hiánya, a letartóztatási garanciák kiépítetlensége.

Bárminemű beismerő vallomáson alapuló egyezségkötés akár a sértettel (közvetítői eljárás), akár az állami vádhatósággal (vádalku) teljességgel elképzelhetetlennek tűnt, mind az abszolutizmus, mind pedig a polgári kor igazságszolgáltatásában. A vádelv, melynek értelmében a büntettek csak a sértett vádja folytán vétethetnek fenytetés alá, az állam legfőbb céljával, a jogbátorsággal (jogbiztonsággal) összeegyeztethetetlennek minősült.⁵⁹ Nem csoda, hogy az állami szervek részéről felmerülő alkukötés még kevésbé tűnt elfogadhatónak.

Az alku kifejezés ugyan nem idegen a 18. század eljárási gyakorlatában, ám az alakilag azonos kifejezéshez teljesen eltérő tartalmat társítottak. Hajdu szerint ugyanis nem engedhető meg, hogy az egyén élete alku tárgya legyen a bírói tisztségek megvásárlása tekintetében.⁶⁰ Ebből a megfogalmazásból teljesen nyilvánvaló, hogy az egyezkedéshez társított negatív felhang a hivatali pozíciókra irányuló licitáláshoz, nem pedig egy a terhelt és a vád közötti megegyezéshez köthető.

Az 1795-ös Büntetőjogi Tervezet is alapvető követelményként fektette le, hogy az ítélet meghozatalát nyilvános és szóbeli tárgyalásnak kell megelőznie. Ezen követelmények hangoztatása alapvető jelentőséggel bírt egy olyan rendszerben, ahol más eljárási szabályok vonatkoztak a nemes és nem nemes ügyére, a tárgyalást pedig a közönség kirekesztésével, az iratok alapján titkosan folytatták le. A Tervezet más helyeken is hangsúlyozta, hogy senkit nem lehet elítélni tárgyalás nélkül, továbbá nagy hangsúlyt fektetett a bíró mérlegelési jogára egyedi ügyekben, amely ellentvalott volna az ügy körütekintő, alapos kivizsgálását mellőző egyezség elfogadásának. Hajdu szavaival élve, rendkívül káros, ha a törvényhozó a bírót ítélelhezó géppé kárhoztatja, ugyanakkor a cselekmény önkéntes és nem színlelt bevallását enyhítő körülményként

⁵⁶ Szekeres Róbert: *A magyar igazságszolgáltatás története*. Pécsi Tudományegyetem Állam és Jogtudományi Kar, Pécs, 2004. 15-16. o.

⁵⁷ Csizmadia et al.: i. m. 463. o.

⁵⁸ Mezey Barna: *Magyar jogtörténet*. Osiris Kiadó, Budapest, 2004. 443. o.

⁵⁹ Pauler Tivadár: *Büntetőjogtan*. Pfeifer Ferdinánd, Budapest, 1869. 353. o.

⁶⁰ Hajdu Lajos: *Az első (1795-ös) magyar büntetőkérdex-tervezet*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1971. 209. o.

De iurisprudéntia et iure público

értékelt. Hangsúlyozza továbbá, hogy a polgárt nem lehet elítélni, amíg a bíróság kellő módon ki nem hallgatta.⁶¹

A 19. század végi eljárási szabályok még csak említést sem tesznek a beismerő vallomás rendeltetésének esetleges más megközelítéséről. Pauler Tivadar tankönyvében rendkívüli eljárások címszó alatt foglal össze három olyan jogintézményt, melyek a hagyományos eljárási formától eltérően szabályozzák a büntető processzust: ezek a mai külön eljárások egyikének (eljárás távollevő terhelttel szemben) megfelelő tétel távollevők elleni eljárás, valamint a rögtönbíráskodási és a sajtóvétségek esetében alkalmazott formák. A rögtönbíráskodási eljárás bár nevéből adódóan gyorsítást feltételezne, azonban elrendelésének oka és célja jelentősen eltér a mai egyszerűsítést célzó megoldásoktól. Egyedül három bűncselekmény: rablás, rablógyilkosság és gyújtogatás esetében tartott a fórum azonnal lefolytatandó eljárást, amelyben a rögtön kifejezés nem az egyszerűsítési célhoz, hanem a példastatuálás időszerezéséhez kötődött. A cél a tárgyalás késedelem nélküli lefolytatása volt a formaságok teljes mellőzésével, melynek során a vádlott vallomását kivették a bizonyítási eszközök sorából. A maximum nyolc nap alatt lebonyolított eljárás szinte bizonyosan halált jelentett a terhelt számára, hiszen a jogainak teljes figyelmen kívül hagyásával meghozott ítélet egyedüli következménye a kötél általi halál volt.⁶²

Nem mutatható ki egyetlen olyan konkrét jogintézmény sem, amely arra irányult volna, hogy a vádlott beismerő vallomásaért bármilyen ellentételezést kaphatott volna, noha Pauler említést tesz arról, hogy az önterhelő vallomás egy formáját költött vallomásnak (*confessio ficta*) nevezték, ez pedig ajánlott egyezkedésből származott.⁶³ A forrás ugyanakkor semmilyen további információt nem tartalmaz arra vonatkozóan, hogy az egyezkedés a kiszabott büntetésre volt-e bármilyen hatással, vagy csak éppen azt jelentette, hogy a vallatás keményebb módszereitől tekintett el a hatóság a vizsgálat során.

A reformkor szellemisége sem hozott változást a beismerés szerepét illetően. Deák Ferenc és kortársai a polgári eszméket valló büntetőeljárási tervezet kidolgozása mellett kardoskodtak. Tagadták az elmaradott és a jogegyenlőséget tagadó feudális szemléletet, amely a büntetőeljárás, mint finális cselekmény célját a vádlott egyoldalú elmarasztalásában és a bűncselekmény megtorlásában látta. A büntetőeljárási kódex tervezetének tárgyalása során alapvető követelményként fektették le, hogy a vádlottnak „alkalmat kell adni a tökéletes védekezésre”, és vallatása során semmilyen ígéret, alku nem ajánlható fel a beismerő vallomásaért cserébe.⁶⁴

A hagyományostól eltérő, egyszerűbb szabályokat alkalmazó eljárási formák bevezetése iránti első lépéseket 1896-ban a Bünvádi perrendtartás tette meg. A büntető parancsnak nevezett új jogintézmény azonban a terhelt számára semmilyen kedvezményt nem biztosított, egyetlen célja a speciális körülmények miatti gyorsító rendelkezések törvénybe iktatása volt. A büntető parancs kibocsátására – melynek a beismerő vallomás nem volt a feltétele - a nyomozás adatai alapján akkor nyílt lehetőség,⁶⁵ ha a törvényben taxatív felsorolt személyek valamelyike (hatóság, közhivatalnok, katonai őr, felesketett erdőőr, stb.) hivatalos eljárása során szerzett közvetlen tapasztalata alapján tett feljelentést, és ennek valósága ellen nem merült fel aggodalom. A jogszabály megszabta, hogy csak bizonyos bűncselekmények, így kihágás vagy csupán pénzbüntetéssel büntetendő vétség esetén bocsáthatta ki a bíró, és akkor is csakis abban az esetben, ha mérlegelése alapján kétszáz koronát meg nem haladó pénzbüntetést talált kiszabandónak.⁶⁶

⁶¹ Hajdu: i. m. 260. o

⁶² Pauler: i. m. 504. o.

⁶³ Pauler: i. m. 432. o.

⁶⁴ Varga János: *Deák Ferenc és az első magyar polgári büntetőrendszer tervezete*. In Baranyai György – Kerecsényi Edit – Müller Róbert – Németh József (szerk.): Zalai gyűjtemény 15. szám. Zala Megyei Levéltár, Zalaegerszeg, 1980. 58. o.

⁶⁵ Szekeres: i. m. 65. o.

⁶⁶ Balogh Jenő – Edvi Illés Károly – Vargha Ferenc: *A bünvádi perrendtartás magyarázata*. Grill Károly Könyvkiadó Vállalata, Budapest, 1910. 402. o.

De iurisprudencia et iure publico

A jogintézmény lényege abban állt, hogy a bíróság a terhelt meghallgatását mellőzve a feljelentés kétségtelen igazságtartalmára alapozva állapította meg a terhelt bűnösségét. Tovább gyengítette a vádlott jogait, hogy a közvádló hozzájárulása mellett a feljelentés akár magánegyéntől is származhatott, ha köz- vagy magánokirattal, illetve más bizonyítékkal valószínűvé tette a vád megalapozottságát. Mindez azonban azzal járt, hogyha a vádlónak sikerült meggyőznie a bírót az általa vélt igazságról, az a terhelt büntetőjogi felelősségét csupán okirati bizonyítéokra alapította úgy, hogy a nyilvánosság, a szóbeliség és a közvetlenség elvét mellőző tárgyalás hiányát semmi sem kompenzálta.⁶⁷

A törvény indokolása szerint a parancs különlegessége, hogy „előleges tárgyalás nélkül”, a terhelt bűnössége megállapításának hiányában szabott ki büntetést, figyelmen kívül hagyva, hogy szankciót megállapító határozat meghozatalára jogállamban csakis ítélet keretében kerülhet sor. Bár a terhelt a fizetési határidő letelte előtt és elmulasztása után is kérhette tárgyalás tartását, azonban ez olyan kifogásolható gyakorlat megteremtésére adott alapot, miszerint előfordulhatott, hogy a terhelt csak azután terjeszthette elő védekezését, miután a kellő jogalap nélkül megállapított fizetési kötelezettségét nem teljesítette. Lényegében egy jogszerűtlen mulasztási cselekmény eredménye teremtette meg azt a lehetőséget, hogy korábban hiányzó eljárási jogosítványával mégiscsak éljen.⁶⁸ A tárgyalás tartása iránti kérelem hiánya, azaz a határozat tudomásulvétele, mint hallgatolagos beismerés nem megalapozta, hanem szentesítette a bírói döntést. Mindazonáltal, amennyiben valamely okból kifolyólag sor került tárgyalás tartására, a korábbi határozat (parancs) semmilyen irányban nem kötelezte a bíróságot.⁶⁹

V. A 20. század kezdeti vívmányai: egyszerűsítés, de alku nem

A Bűnvádi perrendtartás rendelkezéseit az első világháború a rendkívüli helyzetre tekintettel bevezetett gyorsított bűnvádi eljárás szabályaival változtatta meg. A háborús törvényhozás korlátozta a terhelt és a védő érintkezésének szabályait és a nyilvános tárgyaláshoz fűződő jogot,⁷⁰ ugyanakkor lényegi, forradalmi lépéseket nem hozott a beismerő vallomás szerepének megítélését illetően. Az eljárás időszerűségét szolgáló azon törekvés, hogy a terhelt önterhelő vallomásaért cserébe kedvezményt kapjon még továbbra is idegen testnek számított.

Nem változtatott ezen az 1951. évi III. törvénnyel meghonosított bíróság elé állítás jogintézményének bevezetése sem, amely lehetővé tette a büntetőügy elbírálását vádirat és tárgyalás kitűzése nélkül.⁷¹ Rendszerint a járásbíróság hatáskörébe tartozó ügyben, de öt évig terjedő börtönnél nem súlyosabban büntetendő szabadságvesztés esetén kerülhetett sor az előzetes letartóztatásban lévő terhelt ügyének gyorsabb elbírálásra, ha annak ténybeli és jogi megítélése egyszerű volt, és az összes bizonyítékot nyomban a bíróság elé lehetett tární. A beismerés ennél fogva nem minősült központi kérdésnek, hiszen a nagyrészt tetten érés esetén túl is kellő bizonyíték állt rendelkezésre a vád alátámasztásához.

Az 1962. évi 8. számú tvr. megalkotásával az éppen csak bevezetett bíróság elé állítást felváltotta a pénzbüntetés kiszabása nélküli tárgyalásmellőzéses eljárás, amelyre úgy is tekinthetünk, mint a büntetőparancs kiérlelt, továbbfejlesztett változata. A miniszteri indoklás egyértelműen a büntetőeljárás egyszerűsítését és gyorsítását jelöli meg szabályozás indokaként, külön kiemelve, hogy ezzel megkíméli mind az érdekeltet, mind a tanúkat a bíróság

⁶⁷ Balogh et al.: i. m. 403. o.

⁶⁸ Balogh et al.: i. m. 405. o.

⁶⁹ Balogh et al.: i. m. 410. o.

⁷⁰ Angyal Pál: *A háború hatása büntetőjogunkra*. In *Magyar Jogászegyleti Értekezések*. Franklin Társulat Bizománya, Budapest, 1916. 28. o.

⁷¹ 1951. évi III. törvény a büntető perrendtartásról, 150. §

De iurisprudencia et iure publico

előtti megjelenéstől, amely elkerülhetővé teszi, hogy azok munkahelyükről eltávozni kényszerüljenek.⁷²

Csekély jelentőségű, egyszerű tényállású büntett esetben szabhatott ki a bíró tárgyalás nélkül pénzbüntetést, ha a törvény a büntetettre pénzbüntetés kiszabását tette lehetővé, és az ügy körülményeinek mérlegelése alapján úgy látta, hogy a büntetés célja tárgyalás nélkül is elérhető.⁷³ A beismerő vallomást a törvény már maga is konjunktív feltételként írta elő, azonban semmilyen jogszabályi utalás nem volt arra nézve, hogy az önterhelő vallomást bármilyen ellenszolgáltatás fejében honorálta volna az állam. Az indokolás kiterjesztő értelmezése szerint, a beismerést ugyanakkor nem csak a nyomozás, hanem az előkészítő eljárás során is megtehető a terhelt.⁷⁴

Az 1973. évi I. törvény a beismerés kérdéskörének szempontjából lényegi változást nem hozott, ugyanakkor az 1954. évi V. törvénnyel megszüntetett bíróság elé állítást módosult tartalommal ismét bevezette a külön eljárások közé. A „rég-új” jogintézményt innentől kezdve nem lehetett megyei bíróság hatáskörébe tartozó ügyben alkalmazni, ugyanakkor igénybe vétele nemcsak az előzetes letartóztatásban lévő terhelt státuszához kötődött. Új elemként került be az a konjunktív feltétel, hogy alkalmazásához szükség volt arra, hogy a terhelt tetten érjék, vagy hogy beismerő vallomást tegyen. Beismerés alatt a bűncselekményt megvalósító tények előadását kellett érteni, ahhoz nem szükségeltetett a bűnösség elismerése,⁷⁵ noha ilyenkor is meg kellett szerezni az egyéb bizonyítékokat.⁷⁶

VI. A törvényi úton bevezetett korlátozott vádalku

Az új büntetőeljárás kódex előkészítése már 1991-ben megkezdődött, melynek kialakításánál egyik alapvető célkitűzés volt az állampolgárok bizalmának növelése a hatékony igazságszolgáltatás iránt, amely egyszerű és gyors eljárásokkal könnyebben elérhető. A tárgyalásról lemondás meghonosítása sok elvi akadályba és kételkedésbe ütközött: egyesek az angolszász vádalku bevezetése mellett kardoskodtak, mások úgy vélték felesleges a vádlottnak az általa is mérlegelt bizonyítékok hatására tett beismerésért kedvezményt adni. A jogintézmény parlamenti vitájában sem igyekeztek a képviselők lándzsát törni amellett, hogy megindokolják, miért szükséges bevezetni ezt az általuk is még alig ismert eljárási formát.⁷⁷

A 2002/1994 (I. 17.) Kormányhatározat, a büntetőeljárás koncepciójáról egyértelmű célkitűzésként fogalmazta meg, hogy „ki kell alakítani az egyszerűsített eljárásokat, amelyek megfelelő alkalmazása lehetőséget ad az ügyek differenciált elbírálására.”⁷⁸ Az idézett jogszabály mellékletének 2. pontja további követelményként fektette le azt a kívánalmat, hogy a felek rendelkezési jogának erőteljesebben érvényre kell jutnia.⁷⁹ Ezen előzmények után, a koncepció elvi tételeinek eleget téve került megalkotásra az 1999. évi CX. törvény, amely 113. §-ával (XVII/B. Fejezet) teljesen szűz talajba vetette el a tárgyalásról lemondás magvait.⁸⁰

⁷² 1962. évi 8. tvr. a Büntető Perrendtartásról. Miniszteri Indokolás. In *Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye*. Budapest, 1963. (a továbbiakban: Miniszteri Indokolás) 108. o.

⁷³ Miniszteri Indokolás 86. o.

⁷⁴ Miniszteri Indokolás 119. o.

⁷⁵ 1973. évi I. törvény a büntetőeljárásról. In *Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye*. Közigazgatási és Jogi Könyvkiadó. Budapest, 1974. 126. o.

⁷⁶ 1973. évi I. törvény 87. § (4) bekezdés

⁷⁷ Tarr: i. m. 164. o.

⁷⁸ 2002/1994 (I.17.) Kormányhatározat a büntetőeljárás koncepciójáról. Melléklet 7. pont. In *Törvények és rendeletek hivatalos gyűjteménye*. 1994. 3. kötet. Közlöny-és Lapkiadó Kft., Budapest, 1995. 3242. o.

⁷⁹ 2002/1994 kormányhatározat 3241. o.

⁸⁰ 1999. évi CX. törvény az Országos Ítéltábla székhelyének és illetékességi területének megállapításáról, valamint az igazságszolgáltatás működését érintő egyes kérdésekről.

De iurisprudencia et iure publico

A jogintézmény meghonosítására gyakorlati megfontolásból került sor, hiszen világosan megmutatkozott az a probléma, miszerint az ügyek elhúzódásának okai egyértelműen a tárgyalási szakaszhoz kapcsolódtak. Ezek közül a késedelmet leggyakrabban előidéző okok: a vádlott és a tanú meg nem jelenése; a szakértői vélemény késedelme; a megkeresés eredménytelensége; a tárgyaláson felmerült új bizonyítási indítvány;⁸¹ a bírakra háruló kurrenciális feladatok. Az 1998. évi XIX. törvény miniszteri indokolása is úgy érvel a jogintézmény hazai jogrendbe iktatása mellett, hogy a megszokottól eltérő eljárási formákra a gyorsítás kívánalma és a bíróságok tehermentesítése ad okot.⁸² Célszerű a büntetőeljárásban egy új, eddig ismeretlen elem bevezetése, amely az ügyek mihamarabbi bevezetését eredményezheti.⁸³ A részletes indokolás a bírósági munkateher jelentős csökkentésében (a bizonyítási eljárás mellőzésében) jelentkező előnyt e külön eljárás bevezetése csaknem döntő okának tekintette.⁸⁴

A törvényi indokolás szerint a jogintézmény bevezetésének egyik fő mozgatórugója, hogy a terheltnek joga van a tárgyaláshoz, és erről le is mondhat. Nem mond ez ellent annak az elvnek, hogy a terhelt ellen emelt vádról bíróság döntsön, és a bűnösség megállapítására, valamint büntetés kiszabására is egyedül a bíróság legyen jogosult. Fontos ugyanakkor kiemelni, hogy a külön eljárás nem a bírósági eljárás teljes egészéről, hanem csak a tárgyalásról való lemondást teszi lehetővé a vádlott számára, mindezzel azonban jelentős munkateher csökkenést is biztosít.⁸⁵

Ami a korábbi eljárás gyorsítási törekvésekkel szemben mérföldkőnek számított, hogy a beismerő vallomás ellenében a speciális eljárási rend a terheltnek jelentős előnyöket kínált, mivel a kiszabható büntetés felső határa jelentősen alatta maradt a cselekményre a Btk.-ban meghatározott büntetési tétel felső határának. A vádalkun alapuló hazai külön eljárás koncepciója mindazonáltal különbözött angolszász megfelelőjétől: míg a mintaeljárás a vád és a védelem közötti, a büntetés konkrét mértékére is kiterjedő széleskörű egyezségkötésre helyezi a hangsúlyt, addig a magyar változat csupán az enyhébb büntetési tételkeretet alkalmazó külön eljárásra történő áttérés lehetőségét és az egyszerűbb eljárási szabályokat biztosítja a védelem számára azzal, hogy a büntetés kiszabás terén sokkal meghatározóbb szerepet tulajdonít a bírónak. A Be. összességében „a tényekre és azok büntetőjogi megítélésére is kiterjedő konszenzust kíván meg a terhelt részéről a vele szemben emelt vád és a bírósági eljárás formája tekintetében”.⁸⁶

Tárgyalásról lemondásra az eredeti változat szerint – az együttműködő terhelt esetét kivéve – legfeljebb nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekmények körében biztosított lehetőséget a jogalkotó, illetőleg pontosan meghatározta azon büntetés kiszabási sávokat, amelyekben belül a konkrét szankció megállapítható volt.⁸⁷ Az eljárás a nyomozás során vagy a vádirat kézbesítésétől számított tizenöt napon belül beismerő vallomást tevő vádlott kezdeményezésére, és – mint minden külön eljárás – ügyészi indítványra indult, mindazonáltal a terhelt indítványozási joga kizárólag arra terjedt ki, hogy a bíróság az ügyet nyilvános ülésen bírálja el.⁸⁸

A büntetőeljárás időszerűségének javítását irányzó 2009. évi LXXXIII. törvény szignifikáns változást hozott egy olyan új eljárási sajátosság bevezetésével, amely lehetővé tette, hogy az ügyész és a terhelt írásban megállapodhasson a tényállásról, a cselekmény jogi minősítéséről és a kiszabható szankció keretéről. Mindazonáltal az igazságügyi és rendészeti miniszter kormány elé irányuló előterjesztésében hangsúlyozta, hogy az új, a korábbi jogintézményt azonban nevében

⁸¹ Nagy 2008a: i. m. 271. o.

⁸² Nagy 2007: i. m. 156. o.

⁸³ Indokolás a büntetőeljárásról szóló törvényjavaslathoz. IV. A külföldi minták és a Javaslat. In *Igazságügyi Közöny.* CVI. évfolyam 7. szám 1092. o.

⁸⁴ Cséka Ervin: *Megjegyzések az új büntető eljárási törvény koncepciójához.* 13. o. In *Acta Juridica et Politica.* Szeged, 1998. Tom. LIV. Fasc. 5., 1-13. o.

⁸⁵ 1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról (Be.), indokolás az 533. §-hoz. (2009. augusztus 12-én hatályos állapot)

⁸⁶ 422/B/1999. AB határozat

⁸⁷ 1978. évi IV. törvény a Büntető törvénykönyvről, 85/A. §, 87/C. §

⁸⁸ Be. 535. § (1) bekezdés b./ pont

De iurisprudencia et iure publico

őrző külön eljárás nem azonos a vádalkuval.⁸⁹ A törvényi indokolás szerint a jogintézmény egyértelmű célja az általános szabályok szerint benyújtott vádirattal kezdeményezett eljárások számának jelentős csökkentése, előmozdítva az állami büntetőigény ésszerű időn belüli érvényesítését. Lényeges változás a korábbi szabályok fényében, hogy a megállapodásban rögzíteni kellett azt a keretet, amelyen belül a bíróság megállapíthatja a büntetés mértékét.⁹⁰ Az egyezségkötés ezen újítás keretében tehát úgy jelent meg, hogy tovább szűkült a bíró mozgásteret a büntetés kiszabás kapcsán azáltal, hogy az egyezségben és nem a törvényben meghatározott kereten belül mérlegelhetett.

A jelentős módosítást értékelve elmondható, hogy a terhelt továbbra is anyagi jogi kedvezményben részesült, hiszen az egyezség csupán a Btk. által körülhatárolt bűncselekmények és büntetési tételek között volt megköthető.⁹¹ Az együttműködő terhelt esetét ide nem értve a legfeljebb nyolc évig terjedő szabadságvesztés behatárolta a felek mozgásterét,⁹² amely a legsúlyosabb bűncselekmények elkövetőivel szemben indokoltnak tűnt.⁹³ Lényeges ismérvbeli változás ugyanakkor, hogy a büntetés mértékéről folyó alkudozás révén a konszenzus már nem csupán az eljárási formára terjedt ki.⁹⁴

A 2011. július hó 13. napjától hatályos 2011. évi LXXXIX. törvény jelentősen változtatott a tárgyalásról lemondás esetén alkalmazandó szankciókiszabási gyakorlaton, ugyanis az együttműködő terheltre vonatkozó tételkeret meghagyása mellett, minden más terhelt esetében a büntetés alsó határának enyhítésére irányadó szabályokat rendelte alapul venni.⁹⁵ Rendkívüli visszalépésként értékelhető az, hogy az új szabályozás a büntetés mértékét meghatározó írásbeli egyezséget kizárólag az együttműködő terheltek körére szorította, míg az eljáró bíró minden más – az ügyek nagyobb részét érintő – esetben a vádirattal egyező tényállás és minősítés alapján a büntetés alsó határának csökkentésére vonatkozó szabályok figyelembe vétele mellett szabhatott ki szankciót.⁹⁶ Fontos kiemelni, hogy a fenti korlátozás mellett a Be. ugyanakkor már nem írta elő azt, hogy a szankció mértékét illetően az egyezséget kötő feleknek meg kell állapítani a büntetés vagy intézkedés tartamának, illetve mértékének alsó és felső határát.⁹⁷ Ez a szabályozás az új Btk. hatályba lépését követően sem változott meg, így a beismerő vallomás ellentételezéseként akár a büntetés konkrét mértékét megállapító kedvezményt is jelenleg csak az együttműködő terheltek esetén teszi lehetővé a törvény.

⁸⁹ A tervezetben eredetileg a vádról történő megegyezés szerepelt fejezet címként. www.irm.gov.hu:IRM/BKFO/67/2009. (letöltési idő: 2009. 10. 20.)

⁹⁰ 2009. évi LXXXIII. törvény a büntetőeljárások időszerűségének javítása céljából a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. indokolása. I. A tárgyalásról lemondás szabályainak átalakítása. 3. o. www.irm.gov.hu:IRM/BKFO/67/2009. (letöltési idő: 2009.09.10.)

⁹¹ Erre utal az indokolás, amikor egyértelműen leszögezi, hogy az eljárás nem azonos az angolszász jogrendszerből ismert vádalku intézményével.

⁹² A Be. 537. §-a értelmében együttműködő terheltről beszélünk, ha a bűncselekményt a terhelt bűnszervezetben követte el, és a nyomozás során az ügy vagy más büntetőügy bizonyításához hozzájárulva az ügyésszel, illetve a nyomozó hatósággal jelentős mértékben együttműködött, de a nyomozás megszüntetésére bármely okból nem került sor.

⁹³ Az ilyen cselekmények miatti eljárás rendszerint összetettebb, másrészt a speciális és generális prevenció szempontjából is indokolt, hogy a terhelttel szemben a tárgyalást a maga teljességében lefolytassa a bíróság. (2009. évi LXXXIII. törvény indokolása a 47. §-hoz. Complex Jogtár Plusz)

⁹⁴ Király Tibor: *Büntetőeljárás jog*. Osiris Kiadó, Budapest, 2008. 629.o.

⁹⁵ 2011. évi LXXXIX. törvény 22. §

⁹⁶ Be. 534. § (1)-(2) bekezdés (2011. július hó 13-án hatályos állapot)

⁹⁷ Az 1998. évi XIX. törvény 538. §-ához fűzött Nagykommentár indokolása szerint természetesen a mérték és tartam meghatározásakor nem évre, hónapra, napra meghatározott mérték és tartamra vonatkozó nyilatkozatot tesz az ügyész, hanem azt tól-ig határban jelöli meg. E tól-ig határ nem azonos a Btk. Különös Részében meghatározott tól-ig határral, annak mértéke a Btk. 83. § (2) és (3) bekezdésében meghatározott keretek között kerül megjelölésre. Ennek ellenére a konkrét normaszövegben nincs a tól-ig időtartamra történő utalás, mint ahogy az a megelőző törvénymódosításban is szerepelt.

De iurisprudencia et iure publico

A módosítások érintetlenül hagyták a nyilvános ülés tartására vonatkozó kötelezettséget, amelyen a bíróság a különjárás következményeire figyelmeztetett vádlott kihallgatása után dönt arról, hogy a beismerő vallomás és a nyomozás iratai alapján elfogadhatónak tartja-e az ügy egyszerűsített befejezését. Fontos kiemelni, hogy a vádlottnak lehetősége van a döntése megváltoztatására, és amennyiben a vallomástételt megtagadja, vagy ha a bíróság úgy ítéli meg, hogy a beismerés önkéntessége, hitelt érdemlősége iránt ésszerű kétely mutatkozik, az ügyet tárgyalásra utalja.⁹⁸ Amennyiben a bíró a nyomozati iratokkal alátámasztott beismerést elfogadja, tárgyalás, azaz bizonyítási eljárás lefolytatása nélkül – figyelemmel a csökkentett büntetési tételkeretre – szabja ki a vádiratban indítványozott nemű szankciót a vádlottal szemben.

VII. Összegzés

A beismerő vallomás bizonyítási eszköz szerepének változása kapcsán az akkuzatórius és inkvizitórius eljárási rendszerek eltérő utat jártak be, amely fejlődési folyamat szintéziseként foglалható össze a terhelti beismerés mai magyar eljárásjogban betöltött helyzete. Az akkuzatórius rendszer kezdetben nem tekintette azt bizonyítási eszköznek, hiszen a vádlott beismerése önmagában megalapozta a bűnösségét. A kínvallatás nem terjedt el a gyakorlatban, az törvényi úton nem került szabályozásra, hiszen a hallgatás joga védte a vádlottat attól, hogy bármikor is kényszer hatására önmagára terhelő vallomást tegyen.

Az inkvizitórius rendszer az istenítéletek és a párbaj eredményeként hozott döntések eltörlése érdekében legalizálta a kínvallatást, azonban annak elrendeléséhez az eredeti koncepció szerint szükség volt egy indíciumra. Ez a követelmény az eretnek- és boszorkányüldözések idején elhalványult, majd a világi igazságszolgáltatás is egyre inkább önkényesen alkalmazta. Németországban a XVI. században, míg Franciaországban a XVII. században elfogadott törvények szabtak gátat a tortúra kegyetlenkedéseinek, konkrétan megvonva azokat a határokat, amelyeken belül alkalmazása megengedhetővé vált. A felvilágosodás eszméjének elterjedésével azonban a kínvallatásnak már nem maradhatott helye a bizonyítás funkciójában, hiszen teret nyert az a gondolatiság, hogy a terhelt beismerése mellett meg kell szerezni a további bizonyítási eszközöket is.

A magyar jogtörténet szintén ismerte a tortúra intézményét, jóllehet annak alkalmazását törekedett a jogalkotás útján visszaszorítani, korlátozni, majd a felvilágosodás szellemiségének térnyerésével eltörölni. Az a jogelv, hogy a terhelt bűnösségét nem lehet kizárólag a beismerésére alapozni, a joggyakorlatban már a XIX. század végén elterjedt, bár törvényi szinten ezt a tételt csak az 1926-ban elfogadott Bűnvádi perrendtartás szabályozta tételes jogilag.

A jogtörténeti és a modern kori törvényhozás történetét egybevetve megállapítható, hogy a tárgyalásról lemondás, mint megegyezésen alapuló eljárás,⁹⁹ minden korábbi társadalmi igény és szabályozás nélkül jelent meg a magyar jogéletben. A 19. századi jogalkotás éppen hogy a garanciák bővítését szorgalmazta a túlon túl gyors, titkos és a terheltet származásától függően egyenlőtlenül kezelő eljárásokkal szemben. A 20. századi törvényhozás jóllehet felismerte a speciális helyzetekben megengedhető egyszerűbb szabályok létjogosultságát, azonban semmilyen kedvezményt nem biztosított a terhelt beismerésének ellentételezéseként. Angolszász alapokra építve, mindazonáltal az eljárási forma lényegének, az írásos egyezségnek a mellőzésével vezette be a 2003. július hó 01. napján hatályba lépett Be. a lemondás a tárgyalásról jogintézményét, amely eredeti változata szerint csökkentett büntetési tételkeretet biztosított a beismerő vallomást tevő terhelt számára, meghagyva emellett a bíró teljes mérlegelési szabadságát a büntetéskiszabás terén. A 2009. évi törvénymódosítás szemléletbeli változást hozott, hiszen valamennyi terhelt

⁹⁸Be. 534-542/C. §

⁹⁹Nagy 2008b: i. m. 21. o.

esetében lehetővé tette a kiszabható szankció alsó és felső határának meghatározását a vád és a védelem közötti megállapodásban. A kontinentális és az angolszász hagyományok eme érdekes ötvözetét alkotó szabályozást a 2011. évi Be. mindazonáltal az együttműködő terheltek körére szorította azzal, hogy esetükben ma már törvényi korlátozás híján akár a konkrét szankció is egyezségbe foglalható. Ennen kapcsán érdemes megemlíteni azt, hogy amennyiben a bíró az ügyet nem utalja tárgyalásra, a jogszabály még nyilvános ülés tartása esetén sem kötelezi arra, hogy az ügyészi indítványban írtak szerint határozza meg a büntetés vagy intézkedés mértékét, illetve tartamát. Fontos kiemelni továbbá, hogy nem együttműködő terheltek esetén a jogalkotó tulajdonképpen kiüresítette a jogintézmény lényegét azzal, hogy a bíró esetükben a büntetés enyhítésére vonatkozó szabályok szerint járhat el, amelyre egyébként is lehetősége van.

Természetesen megoszlanak a vélemények a tekintetben, hogy van-e egyáltalán létjogosultsága az eljárás gyorsítása érdekében a bírói mérlegelés további szűkítésének, és hogy a vádlott és az ügyész lényegében egy szerződés keretében megállapodhasson-e arról, mennyit is taksál a beismerő vallomás. Lehetséges, hogy az egyezségkötés ezen módja már valóban túllépné azt a keretet, amelyet a kontinentális hagyományaink alapján elfogadhatónak tartunk, ugyanakkor érdemes lenne átgondolni, hogy a jelenleg csupán az együttműködő terheltek érintő szabályozás a szankciós keret ismételt bevezetése és a bírói mérlegelés meghagyása mellett kiterjeszhető lenne a vádlottak teljes körére. Bárhogy is változzék a szabályozás, a lényeg mindenképpen az, hogy megmaradjon az ítélező bíró azon jogosultsága, hogy dönthessen az egyezség elfogadása vagy elutasítása körében, és amennyiben a belső meggyőződése úgy diktálja, az ügyet tárgyalásra utalhassa.